

en droetheit naar God, ja, die hebben ook de verworpen wel zeer zeker. Dat ge-
tuigt u genoegzaam zoo menig verwilder-
de van geest, zoo menig omvloedende in
onrust en wanhoop, zoo menigen die de
hand aan eigen leven sloeg, en ook zoo
menig verworpen die een schriklijk sterf-
bed heeft.

Ook dit laatste gaat niet altoos door.
Bij duizenden sterven ze heen, die buiten
Jezus sterven, en die toch kalm en gela-
zen den adem uitblazen, dat men zeggen
zou, hoe is het mogelijk, zonder een borg
voor zijn ziel en een hope des beteren levens
zoo onaanvaardig en gevoelloos de eeuwig-
heid in te gaan!

En toch zoo komt het gedurig voor.
Voor zelfs, dat als er twee sterven, de
één bevestigd en de andere onbega-
digd, en dat dan toch de bevestigde veel
zwaarder doodsrijd heeft dan de verwo-
pene, die als of hij geen ziel te verliezen
had, wegsterft als een hond, zonder te
kreunen of te blaffen.

Maar soms is dit toch anders. Soms is
het sterfbed van zulk een persoon, die
buiten Christus sterft, vreemd, en het is
gezien, hoe zulke rampzaligen onder de
vreeselijkste vervloeken, die hun lippen
uitbraakten, nog met hun laatste ont-
tocht God gruwelijk lasterden, tot ze ein-
delijk machteloos ineenzonken, en hun tong
verstijfde in hun mond.

Toch is aan deze zijde van het graf
volle en klare ontdekking over hun toestand
voor dezulken niet mogelijk; want
geestelijk licht ving hun ziel niet op; en de
sluier van het aardsche leven bleef tot aan
hun jongsten snik voor hun oog hangen.

Dit is altoos de uitwerking van dit aardsche
leven. We zien hier schijngehalften en on-
ware verhoudingen, maar de wezenlijkheid
der dingen zien we hier niet.

Gods algemeene genade vrocht dat zoo,
omdat het leven op aarde voor den zon-
daar niet zoo zijn uit te houden, zoo die
sluier voor hem werd weggenomen, en hij
de dingen zag gelijk ze waren.

Maar met den dood heeft dat uit.

Als eindelijk, eindelijk dan die slui-
ver van het aardsche leven wegvallt, en onze
ziel van het lichaam scheidt, en we in de klare
eewigheid ingaan, dan ziet, ook zonder
geestelijk licht, de verloren de wezenlijk-
heid der dingen, gelijk ze voor God be-
staan, en wijkt het zelfbedrog, waarmee
hij waande zich aan de hand van den le-
vendigen God te kunnen onttrekken.

Dan valt hij in de handen van dien le-
vendigen God en voelt hoe schriklijk het is.
Want God is hem dan een verterend vuur.
En toch is er dan geen roepen, dat God
onrechtvaardig is.

Nee, ook hij dringt dan niet uit God
in het besluit zijner verwerping, maar
alle verworpen zien in dat vreestelijk besluit
door het prima van hun *verschrikte con-
scientie*.

Ze voelen, weten en bekennen dan, hoe
ze al de dagen van hun aanzijn dien God
gehoond, verworpen en mi kend hebben. Ze
zien dan klaarlijk tegen wat liefds ze zich
hebben verhard.

En het elid is, dat de innerlijke zelf-
verseuring het hun inwendig getuigt:
*Ik heb mijn God verworpen, en daarom
verwerpt Hij mij!* t) KUYPER.

t) Men vraagt ons of we wel terecht de *uit-
werking* in onderscheiding van de *geestesdood* op
den Christus toepasten. Hierop dient het antwoord
dat de Christus niet uit velen verlosser is, en dus in
dien zin niet uitverloren kan heeten. Maar dat de daad
der uitverloren, in zoverre ze in een aanzijn in
eewig welbelagen, ook van Hem geldt.

„Onthoud het goed aan zijn meester niet!”

Onthoud het goed van zijn
meester niet, als het in het
vermogen uwer hand is het te
doen. Spreuk 1: 27.

De praktijk onder vaders was streng; streng
bovenal op het punt van *eerlijkheid*. Een Hol-
landsch koopman stond in alle landen en op
alle markten als de belichaming der eerlijk-
heid. En wat nering dreef of taken deed in
onze aloude republiek zoo letterlijk, soms
tot in het kleinste detail toe, op stipte, strikte,
strenge nauwgezetheit in levering van waar en
betaling van schulden.

Dat lag niet aan hen, alsof zij betere of andere
mensen waren dan wij; maar aan het Woord
Gods dat onder hen gepredikt was; aan de
macht van Gods ordinantie die onder hen
was doorgedrongen; en aan het geloof, dat
wie op God ook in zijn handel zag, door dien
God van hemel en aarde ook in zijn handel
zou worden getuigd.

Er staat in de Spreuken: Vereer den Heere
van uw goed en van de eerstellingen aller uwer
inkomsten, en dan zullen uwe schoven vol
zijn van goed. Toepassing dus van het ster-
ven om te leven ook op uw bezitting. Wie
houdt wat hij heeft, verarmt, en wie geeft van
zijn bezit, dien maakt God rijk.

En dat woord nu is aan onze vaders waar
gemaakt. Ten gevolge van de krachtige
prediking van de Wet des Heeren was een diep
besef van de schuldige zonde der oneerlijk-
heid hun ingeprent. Uit dat besef ont-
kiemde een stipt eerlijke handelsusantie. Die
handelsusantie drukte haar stempel van eer-
lijkheid op alle bedrijf en nering. En
als soms uitzicht op oneerlijke winste
verlokte, ontried de hebaucht zelfs, om
naar dat lokaas de hand uit te steken. Immers
ze stonden in de vaste overtuiging, dat stipte
eerlijkheid hun op den langen duur noch mach-
tiger er diert en daardoor nog milder winst in
den schoot zou werpen. Hun stelregel was:
Eerlijk duurt het langst.

Wel waren er ook in die dagen uitsonde-
ringen, en werd vooral in den hoogen groot-
handel soms schandelijk gespeeld; maar de
manieren van het volk leden daar niet onder.
De volksgewoonte bleef soliede en prompt.

Thans, helaas, is dit anders geworden. De
kracht van het Woord is er bij ons volk ge-
heel uit. Men drijft op den nacht kabbelden
stroom der bechaving. En de uitkomst is,
dat men van alle kant tegen bedrog, fopperij

en oplichting op zijn hoede moet zijn; dat er
bijna geen waar meer te vertrouwen is; dat
in alle tak van handel leelijke praktijken ge-
woonte zijn geworden; dat men op credit in
stede van op kapitaal teert; en dat schulden
en faillieten een ornament des levens schijnen.
Daardoor is de volkssade achteruitgegaan;
de volksusantie onder het vroeger zedelijk peil
gedaald; de volksgewoonte alom en mat ge-
worden; en kan er o. zooveel door, dat er
niet door kan bij God noch bij den man die
voor God bij zijn conscientie leeft.

En zeg nu niet: „Zoo is het in de wereld,
maar onder Gods kinderen niet”; want dit
zeggen rust op een hoogst bedenkelijke dwa-
ling; op de dwaling namelijk alsof een kind
van God niet aangestoken zou worden door
de kwade praktijken van zijn vakgenooten.

In elk vak van nering, waar ge in komt,
bestaan usantie; ge hebt te handelen en te
rekenen met personen die bij die veelszins
kwade usantie zijn opgegroeid; en als gij nu
tegen die usantie in wilt gaan, krijgt ge heel
de markt tegen u, maakt ge uw handel moeil-
ijk en lijdt ge natuurlijk schade.

In dien strijd bezwijken de meesten; en
dan hebben ze *twacelert geweten*, het één
voor het *particuliere* leven, en dan nog een
handelsgeweten er bij. En overmits ook de
orthodoxe prediking in onzen tijd veel te een-
zijdig in de mysteriën des geloofs blijft hangen,
en van een degelijke, diep ingaande, ondek-
kende prediking van Gods Wet, in haar toepassing
op het leven veelszins vervreemd is,
bezwijkt dan ten leste de beste, en doet, zij
het ook op eenigen afstand, met die onzuivere
praktijken mee.

Dit nu is een kwaad. Een ongerechtigheid
die bestreden moet. En waar Gods Woord de
uitspraak tegen stelt: *Dat ge het goed niet aan
zijn meester moogt onthouden!*

Het sterkt taat dit zeggen het niet betalen
van schuld aan.

Schuld is geld waarover niet gij heer zijt,
maar waarover een ander meester is. Het is
van hem, niet van u. En op u rust van Gods-
wege de verplichting om dat geld zoo spoedig
mogelijk bij zijn meester thuis te brengen.

Evenals ge een kind van een ander, dat
verdwaaft was, niet bij u zoudt houden, maar
lijns naar zijn vader terugzendende, zoo ook
moet ge met schuldigd doen. Schuld is een
verdooid kind, dat niet bij u hoort en in uw
huis niet blijven mag, maar terug moet naar
zijn eigen huis.

Voor al bij den arbeider zij dat gebod u
heilig. Het loon van den daglooner wil
de Schrift dat zelfs niet bij u *overnachten* zal.
Ja, stipte, strikte betaling van het loon van
den arbeider is een der eerderste en heilige-
ste rechten van de mingevoeden, waar de Heere,
wiens oog en alle plaatsen zijn, streng
op let.

Evenzo staat het met de *betaling van reke-
ningen*. Ook daarbij sloop ongeloflijk sordig-
heid in. Voor sommigen is het laten staan van
rekeningen soms tot twee en meer jaren, zelfs
regel geworden. Zelfs is er gehoord van een
rijk man, die een prachtige kast vol zilverwerk
had aangekocht en die er op roemde, dat al
deze pracht was aangeschaft door rente, die
was uitgespaard door zijn laat betalen van
rekeningen. Dit nu is klunklare roof. Gestolen
geld. Rente die aan den winkelier toebe-
hoorde, en dus aan zijn meester onthouden
wierd. En wat de zaak nog erger maakt: sluit
die boze usantie eenmaal in, dan is de win-
kelier ook slim, zondig op zijn beurt, en kalkt
de rekening dikker aan. En aldus worden koop-
per en verkooper beiden bedrogen.

Ook bij het *lenen van geld* sluip er dan
kwaad in. Eertijds zag men op tegen leenen,
want men wist: Geleend geld is eere-schuld,
en hever droog brood, dan geleend geld niet
op tijd terug te brengen aan zijn meester.
Maar ook hierover bestaan thans andere
denkbeelden. Menschen die zich schamen, n zou-
den om u een gift te vragen, komen kwansuis
lenen. Leenen met belofte van terug-
betaling in hoofdsom en rente. Zoo heft
men hier zijn hoofd op. Het is nauwe-
lijks een gunst, die ge bewijst. Louter een
zaak van handel. Maar heel anders zijn
daarbij soms de overleggingen des harten.
En als nu het geleende geld opgeteerd is, acht
meer dan een dat *geleend geld slapen mag*.
Een kwaad dat reeds zoover inkoop, dat het
regel is, bij leenen te denken: „Och, dat geld
ben ik toch kwijt!”

Dit nu wordt een vloek voor onze samen-
leving. Zoo wordt de maatschappij van de
ordinantie Gods afgeschoven. Soliditeit raakt
zoek. Het vertrouwen vlucht naar de woestijn.
En het eind is, dat alle zaken achteruitgaan;
onze waar op de markt geen prijs meer kan
bedingen; failliet aan de orde van den dag
is; tal van personen wrak staan; en als straf
voor dit alles de zegen des Heeren wijkt, die
eens ons volk had rijk gemaakt.

„Onthoud het goed aan zijn meester niet!” is
voor deze kanker het enig proef houdend medi-
cijn; mits ge begint met dezen gulden regel aller-
eerst op den Heere zelve toe te passen.

Zijns is al uw goed. Hij gaf het u slechts
om er over te rentmeesteren, en er over te rent-
meesteren onder beding, dat ge elk jaar Hem
en zijn armen een door Hem bestemd deel
er van zoudt afstaan.

Noem nu dat deel *eerstellingen of tienden*, dat
doet er niet toe. Zooveel staat vast, dat een
vast deel van uw inkom n aan uw vrije be-
schikking onttrokken en door God voor zijn
dienst en zijn werk voorbehouden is.

En indien er dan ook in de laatste jaren
eenig meerder welvaren onder ons Christenvolk
waarneembaar is, dan hebt ge dit daar vooral
aan te danken, dat God de Heere door den
loop der gebeurtenissen in zake kerk en school
een deel van zijn volk *dwingt*, om veel milder
en ruimer dan eertijds *dit deel uit het goed*
niet langer voor eigen gebruik aan Hem te
onthouden.

Want *ontlenen aan God* het deel dat Hij
zichzelven voorbehield, dat, en niets anders is
het, zoo ge uw eerstellingen en uw tienden niet
besteedt voor zijn dienst en zijn armen, maar
aanwendt voor eigen genot of geldbelegging.

Dat mag niet. Dat is zonde. Een kwaad
waarbij de gerechtigte wrake Gods niet achter-
blijft.

Immers de Heere hoort het geroep, als de dienst
zijner kerk in armoe kwijnt. Hij hoort het
geroep als uw scholen in verlegenheid tobben
moeten. Hij hoort het geroep, als de blinden
en krankten hun hulp derven. En Hij hoort
ook het geroep van zijn armen, als de arme
Lazarus omkomt en de rijke man in overdaad
liert.

Dit deel van uw goed is het uwe niet. Het
is Gods. De Heere is van dit deel van uw
goed de *Meester*.

En daarom wec u als ge iets ook maar

van dit deel van uw goed aan zijn goddelijken
Meester onthoudt.

KUYPER.

Amsterdam, 15 Maart 1889.

Waarom maken zich toch de kerken van
Reitsum en Bunschoten niet op, om de
ingewikkelde kerkelijke quaestie principieel
voor den Hoogen Raad te brengen?

Deze kerken verkeeren in exceptioneelen
toestand.

In haar midden is de Reformatie door
heel de vergadering der geloovigen als een
enig man tot stand gebracht.

Hier moet dus het pleit uitgemaakt, of,
zelfs als alle leden eener kerk saam zich ont-
trekken aan het in 1816 geleide kerkver-
band, de rechter toch de bezittingen dezer
kerk zal toewijzen aan de Haagsche Synode.

Nu is het ons tamelijk om het even, hoe
zulk een procedure uitvalt.

In goed en geld school nooit de kracht
der kerk van Christus. Berooving van haar
goed bleek veeleer steeds een gezegend
middel om haar peestelijk te doen opwaken.

Maar wat ons wel veel waard zou zijn,
is een beslissing van den Hoogen Raad op
de principieele quaestie.

Die is er nog niet.

Die toef nog.

Immers wat incidenteel in het proces der
Amsterdamsche kerkvoogdij werd uitge-
maakt, beslist de hoofdquaestie niet.

En toch het moet tot een beslissing
komen.

Alleen dat geeft rechtszekerheid en kan
een einde maken aan de bestaande spanning.

Verklaart dan de Hooge Raad, dat zelfs
in een geval als zich te Reitsum en te
Bunschoten voordoet, een heel dorp uit
zijn eigendom ontzet moet worden, dan
zal oit nu wel geen recht in hooger zin
zijn; maar we zullen dan ten minste weten,
dat dit als recht in *lager zin* voor onze hui-
dige Nederlandsche saamleving geldt.

En reeds dit zal ruste geven!

We herinnerden onlangs hoe de Recht-
banken van Assen en Arnhem in vroeger
dagen (in 1865 en 1881) geheel decaele
quaestien die thans voor den rechter zijn,
in vlak tegenovergestelde zin uitmaakten.

Besluit nu de Hooge Raad, dat het recht
thans anders is geworden, dan ligt in die
wisseling der rechtsovertuiging hoop te
meer, dat er op een tweede wisseling in
later jaren kans blijft.

~~~~~

Ziehier een tegenstrijdigheid, die haar
oplossing wacht.

In de Synodale kerk meenen velen neg
altoos deswege met een goede conscientie
te kunnen blijven, omdat, gelijk ze zeggen,
ook de Synodale kerk nog altoos op de
basis van de *Drie Formulieren van eenig-
heid* staat.

Daarentegen met de *Vrije Universiteit*
moet gebroken, omdat deze Universiteit in
zake het kerkrecht eene overtuiging voort-
plant, die volgens hun beweren, niet ge-
heel met de *Drie Formulieren van eenig-
heid* strookt.

Is dit nu niet meten met twee maten?
In de Synodale kerk ligt de *Belijdenis*
dood in de kist; heel haar organisatie is
er mee in strijd; de meest openbare af-
wijking van elk artikel dezer *Belijdenis*
wordt strafeloos geduld; voorzitter der
Synode is een man die niet elk mysterie
der Christelijke *Belijdenis* gebroken heeft;
kortom er is geen dwaling denkbaar, die
niet vrijelijk op haar erf bloeit. Van Tucht
geen sprake. De *Belijdenis* mag voor dood
in de kist liggen. Een vin verroeren mag
ze niet.

Dit zou er dus mee gelijk staan, alsof
President-Director der Vrije Universiteit
een godloochenaar was; schier al haar Cu-
ratoren en Hoogleraren Modernen of Gro-
ningen; ja, alsof van handhaving van het
Gereformeerde beginsel geen sprake meer
mocht zijn.

En toch, desniettemenstaande, houdt men
zulk een kerk de hand boven het hoofd,
en acht men het onoorloofd met haar
te breken, alleen maar omdat de aloude
Belijdenis nog dood in de kist ligt.

Aan de *Vrije Universiteit* daarentegen,
leefde die *Belijdenis* nog frisch en krachtig.
Niemand heeft macht of invloed, die haar
niet onderteekent. Het Gereformeerde be-
ginsel voort te planten is haar enig doel.

Maar — op kerkrechtelijk standpunt, zoo
geeft men voor, — loopt ze niet geheel
zuiver. En deswege moet ze nu ondermijnd,
prijsgegeven en vernietigd.

Gelijk men ziet, plaatsen we ons hierbij
geheel op het standpunt onzer bestrijders,
en gienget uit van de onderstelling, dat zij
gelijk hebben in het brandmerken van ons
kerkrechtelijk standpunt. Iets wat we na-
tuurlijk volstrekt niet toegevend, ten
vaak beschuldigden, dat zij en niet wij op
kerkrechtelijk standpunt in bittere dwa-
ling vervielen.

Maar goed, aangenomen eens dat zij gelijk
hebben, dan nog vragen wij: Is dat manna-
taal? Is dat het zeggen van oprechte lie-
den? Is dat het oordeel van een rechtvaar-
dig oordeel?

In de *Synodale kerk* blijven, hoe ook
alles er ontreedt is, omdat de *Belijdenis*
nog dood in de kist ligt.

En daarentegen de *Vrije Universiteit*,
die nog geheel uit de *Belijdenis* leeft, af-
breken, omdat ze op één punt, 30 men
voorziet, afwijkt.

De lezer, vooral de Synodale lezer, ant-
woordt!

~~~~~

Voor twee weken vestigden we de aan-
dacht op de belangrijke uitspraak van de
Rechtbank te Arnhem in 1865, waarbij
was uitgemaakt: 1°. dat niemand be-

schouwd mocht worden, als zich te
hebben afgescheiden van eenig kerkge-
nootschap, zoolang hij dit zelf weersprak;
en 2°. dat een plaatselijke kerk door uit
het verband te treden, in niets haar rechte
als plaatselijke kerk verloor, maar als
plaatselijke kerk onder haar kerkeraad voort
bleef bestaan.

Thans lette men een oogenblik op de
even gewichtige uitspraak van de Recht-
bank te Assen, die op 20 Juni 1881 (zie
Weekblad van het Recht No. 4735) eene
beslissing in gelijken zin nam.

Het gold toen de Christ. Geref. kerk
van Nieuw-Amsterdam in Drente, die in
1870 gesticht was, en zich had aangeslo-
ten aan het Christ. Geref. kerkgenootschap;
maar daarna, zich van dit kerkverband
had losgemaakt bij kerkeraadsbesluit van
13 April 1879. Tegen dit besluit kwam
een deel der kerk, geholpen door de classis
in verzet, en nu had de Rechtbank uit te
maken, wie eigenaar van het kerkgebouw
zou zijn.

Hierbij merke men op: 1°. dat de kerk
van Nieuw-Amsterdam door toe te treden
tot het kerkverband der Christ. Geref. kerk
zich veel vaster verbonden had aan het
Reglement van 1869/70, dan eenige kerk
in dolantie ooit gedaan had aan het Sta-
tuut van 1816/52; en 2°. dat het hier
precies een geval gold als thans voorkwam
te Zuidland, Wetsinge—Sawert, Hijaard
en waar niet al, dat namelijk de kerkeraad
een besluit tot uittreding had genomen;
deze kerkeraad in bezit van kerk en pasto-
rie was gebleven; en nu door een tegen-
kerkeraad van de organisatie beide werden
opgeheft.

En wat oordeelde nu in 1881 de Recht-
bank van Assen?

Dit:

dat ter beoordeeling der eischers toetsem-
men te deelen, in de eerste plaats moet worden
onderzocht, of de Chr. Geref. kerk van Nieuw-
Amsterdam zoo ze uit het kerkverband is getreden, des-
niettemenstaande als dezelfde, maar nu niet
meer onderhoofde, gemeente bleef bestaan;

dat deze vraag bevestigend moet worden
beantwoordt;

dat, naar der gedachten niet betwiste voor-
stelling, de gemeente in quaestie, nu 10 jaren
geleden, als Chr. Afgeschen gemeente is opge-
richt en zich later bij het Chr. Geref. kerkge-
nootschap heeft aangesloten;

dat uit niets blijkt, dat zij door de vrijwil-
lige toetreding tot het kerkgenootschap de ver-
plichting heeft op zich genomen om daarmede
voor immer of tijdelijk verbonden te blijven;

dat de door de Chr. Geref. kerk aanvaarde
„kerken-ordeningen” van de Synode van Dord-
recht van 1618 en 1619, die nog altijd de
hoofdstaam is van haar kerkrecht, reeds bijkens
haar opschrift, uitgaat van het beginsel, dat
elke gemeente is een op zichzelf staand kerk-
genootschap;

dat zij ten aanzien der regeering, een uiterst
lossen, bijna onmerkbaar band leggende tus-
schen de verschillende gemeenten, deze be-
schouwt als zelfstandig, zichzelf regeerende
kerken;

dat naar deze beginselen het loslaten van
het kerkverband o. g. geen invloed had op
het zelfstandig voortbestaan der gemeenten;

dat thans de vraag rijst, of zij, die mede-
werkten tot het besluit om het kerkverband
op te zeggen, voor het geval, dat dit besluit,
als niet wettig tot stand gekomen, de gemeente
niet bindt, zich reeds daardoor, gelijk de
eischers bewezen hebben, afgescheiden hebben
van de bestaande Chr. Geref. kerk te N.-A.;

dat ook deze vraag ontkennend moet wor-
den beantwoordt;

dat immers, in het gesteld geval het bewust
besluit eenvoudig geacht moet worden niet te
bestaan, en de gemeente als vroeger in het
kerkverband zou zijn gebleven;

dat enkel het stemmen voor het voorstel tot
opzegging van het verband, het medewerken
tot het besluit, dat beschouwd moet worden
als niet genomen, de afscheiding van de ge-
meente niet medebrengt van hen, die voor
stemden; ook niet van de leden van den ker-
keraad, die tot het zoogenaamd besluit mede-
werkten, en daarvan kennis gaven aan de be-
trokken kerkbesturen *zonder meer*;

dat daardoor allen de leden van den ker-
keraad ook hunne betrekking niet konden ver-
liezen, en tot leden waarvan de eischers ge-
kozen zouden zijn, geen sprake kan wezen;

dat de eischers de afbreiding van de Kerken-
ordening van den 13den April '79 enkel en
alleen gronden op het blijkens notariële acte
van dien dag geconstateerd besluit en de
mededeeling daarvan aan betrokken kerkbe-
sturen;

dat onder deze omstandigheden het door de
eischers tot staving hunner beweerde qualiteit
aangeboden bewijs tot niets kan leiden;

dat misdien op de sub II gestelde vragen
een ontkennend antwoord wordt gegeven;

gezien art. 5 Burgerlijke Rechtsvordering;
recht doende enz.;
verleent de gedaagde de gevraagde akten;
passeert het aangeboden bewijs;

verklaart de eischers q. q. niet ontvankelijk
in hunnen eisch;

verwijst hen in privé in de kosten van het
geding.

(Zie *Weekbl.* v. h. *Recht* no. 4735).

Men ziet dus dat de Rechtbank van
Assen uitmaakte:

1°. Een kerkeraad in het Synodaal ver-
band, die een besluit neemt om met zijn
kerk uit dit verband uit te treden, gaat de
perken van zijn bevoegdheid niet te buiten.

2°. Zulk een kerkeraad verbindt door
zulk een besluit heel de gemeente.

3°. Een aldus uitgetreden kerk is en
blijft ook na uittreding hetzelfde plaats-
elijke kerkgenootschap, dat het onder het
kerkverband was.

4°. De Synodale organisatie heeft over
zulk een kerk niets meer te zeggen.

5°. Kerk en pastorie blijven in het bezit
van den kerkeraad die uittrad.

Just dus wat in 1865 te Arnhem werd
uitgemaakt.

En nu vragen we, is het nu toch niet
vreemd, dat de Rechter *vóór* het Conflict
tot twee malen toe in precies gelijke zaken
een uitspraak deed geheel in den geest
van wat de kerken in dolantie preten-

desen; en dat nu, na het Conflict, opeens
alle Rechtbanken en Hoven het met Assen
en Arnhem in 1865 en 1881 oneens zijn,
en vlak andersom beslissen?

Voor al van Arnhem is dit vreemd, dat én
in 1865 én in 1881 in zulk een geval recht
sprak, en nu de zaak juist andersom uit-
wees.

Theorien van Kerkquivering.

I.

Met klimmenden andrang kwam sedert
de dagen der Fransche Revolutie de vraag
naar de beste wijze van *Kerkquivering*
weer aan de orde.

Niet slechts toch dat er tusssen het
ideaal der kerk van Christus en de kerk
die men voor zich zag, een bedenkelijke
klove begon te gopen; maar erger nog, de
fundamenteel zeiven van het kerkelijk ge-
bouw waren losgeworpt; en luidkeels begon
men van alle kant te roepen, dat van de
aloude kerk heel iets anders moest gemaakt.

Gelijk men onze oude driedekkers in
logge, lompe drijvende batterijen heeft om-
geimmerd en heel onze oude oorlogsvloot
heeft omgezet in een vloot van panter-
schepen en torpedo's, zoo ook moest de
kerk van Christus *gemoderniseerd* worden.
Al het oude werd, als verouderd, onbruik-
baar verklaard. Fonkelnieuw zou alles
worden.

Bijna tragisch is het, thans in 1889 nog
eens de artikelen en vlugschriften, vol gloed
en moed, te herlezen, waarmee de predi-
kers dezer nieuwigheden in de jaren 1850—
1860 de god gemeente voorspraaken, dat
zij nu eerst den Bijbel eens recht op zijn
prijs zou leeren schatten; dat het leven
der vroomheid door hen eerst in wijderen
kring zou worden uitgebreid om als een zuur-
deesem heel onze maatschappij te doorsuren;
hoe, mits men maar de oude dogmata opwerpe,
en boeiende menscheijke taal sprak, onze
kerkgebouwen onder het gehoor der mo-
derne predikers welhaast vol zouden loopen;
en hoe, dank zij de veerkracht waarmee
hun critiek door dorst tasten, welhaast de
religie een der meest gevierde machten zou
worden in onze moderne saamleving.

Ernest Renan, na Strauss en Bauer, zou
de apostel onzer negentiende eeuw zijn!

Thans haalt men schier in mededogen
de schouders op over de hoelheid en sap-
loosheid van deze toch oprecht gekoesterde
verwachtingen.

Lees thans de *Hervorming* maar, en ver-
gelijk haar gedempten, schier huisklaar
toon met het protestisch gebel dat eertijds
door de lucht kwam daveren, en de *Fata
morgana* is openbaar.

Doch juist door deze bittere teleurstel-
ling onzer moderne theologen, is het ker-
kelijk vraagstuk met kracht op den voor-
grond gedrongen. Deze nieuwe heresie
heeft haar kostelijke vrucht gedragen in de
prikkeling van veel sluimerende kracht. En
waarin thans de tegenstanders der Modernen
ook mogen verschillen, allen stemmen over-
een in den wensch en de bede, dat we hoe
eer hoe liever uit den onoverwinnelijken ker-
kelijken toestand, die het Gods rijk op-
houdt, in beter en helderder vaarwater
mochten geraken.

Toch richt zich daarom aller wensch nog
niet op eenzelfde doel.

Conflict, opeens
het met Assen
181 oneens zijn,
t vreemd, dat en
een geval recht
t andersom uit-

quivering.

g kwam sedert
voluitie de vraag
Kerkuitroving

r tusschen het
us en de kerk
in bedenkelijke
r erger nog, de
et kerkelijk ge-
luidkeels begon
en, dat van de
moest gemaakt.
driedekkers in
erijen heeft om-
de oorlogsvloot
ot van panter-
ok moest de
kerd worden.
uder, onbruik-
uw zou alles

is in 1889 nog
riten, vol gloed
r mee de predi-
de jaren 1850—
erpraatten, dat
s recht op zijn
dat het leven
est in wijderen
om als een zuur-
ijte dooruren;
gwaatoprofde,
al sprak, onse
gehoor der mo-
vort in wijderen
acht waarom
n, welhaast de
de machten zou
mlievig.

en Bauer, zou
e eeuw zijn
n mededogen
olheid en sap-
ht gekoesterde

g maar, en ver-
er hulsbakken
bel dat eertijds
o, en de Pata

tere teleurstel-
is, is het ker-
op den voor-
duwe heresie
gedragen in de
nde kracht. En
der Modernen
stemmen over-
de, dat we hoe
rikkelijken ker-
Gode rijk op-
der vaarwater

ler wensch nog
schillende her-
ang niet allen
d jaren der
d wierd toe
behooren.

na wel anders,
kaart van de
en, die in de
de kerken wa-

e Calvinisten;
zeer groote
jarenlang de
n nagelopen,
wansuis Gere-
den niet deze
vermengd een
chillige Room-
lijke wijs hun

Dordt hadden
e dorp 's mor-
bijgewoond,
te kerkgebouw
zeggen niet
bergschen Ca-
zich hier als
Rap en zijn

egen elke re-
formatie met
an landen in
zijn, maar die
erelormeerden
Calvia liepen,
hun de duim-
Als vijfde be-
bet eind der
17de eeuw het

Maurits' op-
olitic gebied
k naar den
e Drie For-
ij sich ein-
nten allengs
egde, dat op
e sektarische
men nu, dat
voluitie de Ge-
ede miljoen
aangenomen,
isten op een
is, en dat op
nstens negen
wam.

nog niet aan
al.

ren der Re-
ken bij heer
og gezocht,

dan zou ongetwijfeld de historische drij-
kracht wonderen hebben gewrocht, en ware
buiten kijf het oude stempel weer boven
gekomen.

Doch dit was niet het geval.
Het oude en historische Calvinisme ten
onzent school daartoe te uitsluitend onder
den boerenstand en de kleine burgerij. Het
miste tolken. Het bezat geen orgaan. Het
hield wel stand, maar ontwikkelde zich
niet. Er werden eer sporen zichtbaar van
beschimmeling.

Nederland heeft zich in de jaren van
1800—1817 niet uit eigen verkracht op-
gericht. De restauratie die kwam, was van
uithetse herkomst. Van Pruisen en
Engeland was de machtige tegenstoot uit-
gegaan, om de Franse Revolutie te tem-
men en Napoleon, haar vleeschgeworden
geweldenaar, in zijn zegevaart te stuiten. En
het is onder het zedelijk overwicht, dat
Pruisen en Engeland hierdoor in het Euro-
peesch concert erlangden, dat ook Neder-
land bulken moest.

Hierin viel eigen schuld te belijden, en
het bestel van Gods voorzienigheid te aan-
bidden.

Eigen schuld, want de Gereformeerde
kerken hadden in tweeërlei opzicht schrik-
kelijk gezondigd. Vooreerst door, op groothed
van zielelental belust, geheel een schare in
zich op te nemen, die niet inleefde in haar
belijdenis. En ten tweede door, in strijd
met haar levensbeginsel, te leunen op den
sterken arm van den Staat.

De proeve was ook eertijds genomen, om
zonder bekeering en belijdenis, gansche,
geheel wilde scharen in den schoot der kerk
te ontvangen, en de kerkgeschiedenis der
eerste vijf eeuwen weet er van te verhalen,
hoe toen welhaast allerlei valsche philoso-
phie en religie, onder de namen van Gnos-
ticisme, Ebionitisme, Montanisme en Ma-
nicheïsme de kerk vermoord had. Tot cin-
delijke de Bisschop van Rome zeer terecht
begreep, dat zulk een wijd openzetten van
de deur dan alleen doelmis was, zoo men
de Bediening van het Woord van de schare
onafhankelijk maakte, en een priesterstand
in het leven riep, die stelde op eigen
wortel.

Maar het Calvinisme, dat zulk een hiër-
archie uit beginsel buitensloot, en toch de
breede schare toeliet, kon uiteraard niet
aan het gevaar ontkomen, dat deze wilde
schare zich straks van school en kansel
meester maakte en zoo heel de kerk ver-
dierf.

Zoo boette de Gereformeerde kerk voor
de zonde harer traagheid.

Maar ook haar leunen en steunen op den
Staat bracht haar ten verderve.

Dit huwelijks tocht met de Overheid
bracht het drievoudig nadeel met zich: 1°,
dat het saamkomen van haar onmisbare
nationale Synoden werd belet en daardoor
haar natuurlijke ontwikkeling onmogelijk
gemaakt; 2°, dat het oefenen van tucht
door de macht der regenten en den invloed
der grooten en aanzienlijken ondoenlijk
wierd; en 3°, dat de zedelijke macht, om
ter wille van de kerk afstand te doen van
den Mammon, niet tot ontwikkeling kwam.
Ze kreeg een massa gebouwen, die voor haar
eredienst ongeschikt waren, en een massa
geld, dat steunpunt werd voor het ongeloo-
f om het geloof in haar midden
te bestrijden.

Door deze velerlei zonde verbeurde zij
het recht om in het begin dezer eeuw uit
haar eigen wortel op te bloeien. Ze kon
dit niet. Gods oordeel bond haar.

En zoo is het geschied, dat de restaura-
tie van het Christelijk beginsel ten onzent
niet van denouden stam, maar op veelzins
antinationale wijzen van Pruisen en Engeland
is uitgegaan. Van Engeland door den Revell
en van Pruisen door de filosofie van
Schleiermacher.

Uit Schleiermacher sproot zoowel de
Groninger-practische, als de Ethisch-mystieke
richting; en beide stonden reeds een tijd-
lang tegen het Modernisme over, toen
er onder de kringen van Calvijn's geest-
verwanten nog op verre na niet aan prin-
cipeel verweer noch aan roeping voor land
en volk gedacht werd.

Zelfs Bilderdijk, wiens afkeer van de Duit-
sche filosofie spreekwoordelijk was, en
die dieper dan een zijner tijdgenooten in
de grondstelling van het Calvinisme inleefde,
was toch zoo weinig historisch ontwikkeld
en zoo slecht theoloog, dat zijn eigen ver-
wantschap aan het aloude Calvinisme voor
hem zelf een geheim bleef en in geen
zijner eerste volgelingen tot helder bewust-
heid kwam.

Het Calvinisme bleef Nachtschool. En
het was eerst, bij aanvang door het kloet-
opreden der Geschiedenis en Confessio-
nellen; straks door Dr. Schwartz; en nu
laatstelijk door de Herant in haar nieuwe
phase, dat onder de Calvinisten meermalen
het besef ontwaakte van de schoone
roeping voor land en volk, die hen door
het Noblesse oblige der historie was opgelegd.

Tegelijk dorsten twee geachte uitgevers
het aan, om een doorlopende verklaring
van de Heilige Schrift ter perse te leggen,
en wel met deze bijzonderheid, dat beide
verklaringen aan den naam van Ds. Van
Lingen verbonden zijn.

Die van den uitgever Wiarda te Sneek
is een verkorte herdruk van de vroegere
verklaring van Dinschell; die van den uit-
gever Dunk te Rotterdam een nieuwe
verklaring van Ds. Van Lingen, onder-
nomen wijl hij, tot onze niet geringe vreugde,
met zijn vroegere uitgave thans zelf geen
vrede meer had.

Het zeker zeldzaam feit van het gelij-
ke tijdstip opkomen van twee zoo kostbare
ondernemingen toont op heerlijke wijze, welk
onbegrensde vertrouwen heeren uitgevers
nog altoos op de liefde van ons volk voor
de Heilige Schrift hebben.

Ruste er in ruimen kring zegen op deze
ondernemingen, en zij het ons geoorloofd er
onze blijdschap over te betuigen, dat
Ds. Van Lingen zich op het titelblad
aandient als: *Bedienaar des goddelijken
Woords.*

De pleitrede van Ds. Hulsebos is in het
licht verschenen, bij den uitgever A. Jong-
bloed, te Leeuwarden.

Zij draagt ten titel: *Beide om rechts-
herstel.*

En volgend maal komen we op dit
pleidooi terug.

Nu volsta het uitspreken van onze vreugde,
dat de spreker er zoo uitnemend in ge-
slaagd is, om met opzetting van alle
nevenquaestien de hoofdsak, waarop het
aankomt zoo bondig en overtuigend in het
licht te stellen.

KUYPER.

Uit de Pers.

Een uitnemend woord zond Ds. W. Diemer
dese week aan het *Noord*, waarin hij
glashelder het onrecht toelicht, dat nog steeds
door onze staatsrechtelijke verhoudingen aan
de Calvinisten hier te lande wordt aangedaan.

Geboren onder de hevigste vervolging der afgeschei-
denen en met milne ouders veel der godsdienstver-
volgingen gesien en doordeed hebbende, vraag ik mij
zelf, gedachte af: maar hebben wij dan nu vrijheid,
om God te dienen naar de afspraak van ons
geweten? En hoe ook vijftig jaren geworteld, de
Gereformeerde Christenen in Nederland hebben naast
de andere burgers nog geen rechtsgelijkheid kunnen
erlangen—Is het antwoord, Wel is waar, nu geen
dragendes meer, nu geen lokering en geen *recht-
sprake* gelidboeten meer; maar door de *indirecte* ge-
gelidboeten die voort, als deidingen bij de andere Gere-
formeerde Christenen, hunne belijdenis niet kunnen
belichaamt krijgen of zij worden genoodzaakt, om
eerst alle andere kerken en godsdiensten te helpen
onderhouden en dan eerst bij grane een eigen leven
te mogen leven? Is dat godsdienstvrijheid te midden
van een Christenatie, onder een van oudsher gerefor-
meerde natie?

Nu geen boete meer, op een enkele samenkomst
zoals vroeger, maar een boete een levenslange
boete, zoalng wij krachten houden, om te leven.
Als Nederland, als Gereformeerde Nederland
protestant is tegen deze dag en nacht doorlopende gods-
dienstvervolging, en vraag gelijkheid van Staatburger-
schap met alle andere burgers. Geen voorrang maar
gelijkheid. Die duizendtal Gereformeerde Christenen
moeten even vrij hunne godsdienst naar hun geweten
kunnen belichaamt, als de niet-Gereformeerden.

En wat wordt thans weer openbaar voor aller oog?
Dat er behalve de Christelijke Gereformeerden in de
Doleerenden nog duizenden Gereformeerden zijn, die
bepaaldelijk door de tegenwoordige orde van zaken
tot *gewetenverkrachting* genoodzaakt worden. Is wil
de magistratuur niet verdragen van partijlijke uitpra-
ken te doen inzake de kerkelijke processen, hoewel
ik als leek een andere partijlike toedeling ben; maar
aangenomen, dat de rechterlijke uitspraken in geheel
oopenlijk en in volkomen overeenstemming zijn met
het *altes constitutum*—handhaaft dan dat *altes*, dat
recht, wel een behoorlijke vrijheid van godsdienst?
Werd het dan na vijftigjarige levenslange, geregel-
de boete betaling van Gereformeerde Christen-
en, na een vijftigjarige worsteling niet hoog tijd, dat
de rechterlijke kwestie plaatsnake voor een staats-
kundige kwestie? Een groeten en al maar door toe-
nemen van de Gereformeerde religie moet eindelijk
de oogen der meest verblinde staatslieden toch wel
openen voor het onwederprekelt feit, dat de Gere-
formeerde religie niet uit te roeien is, noch door dra-
gonades en inkerkering, noch door levenslange boeten
op het levensstandpunt.

Hier in de omgeving, zonden ettelijke plaatsen, ge-
beide kerkelijke gemeenten aan te wijzen zijn, die
niet slever zouden willen dan te leven in een Gerefor-
meerde kerkorganisatie en lever vandaag dan morgen
van het *Haagsche kerkverband* wilden verlost worden;
maar zij vreezen en beven ervoor aldan hunne kerken,
pastoren en parochia te moeten verliezen. Was het
alleen het staatsstalement, dat haarden zij daarvoor
volgzaam velt, maar nu las te laten en over te
geven, wat zij eeuwenlang in onoverwinnbare eigen-
domrecht en gebruik geacht hebben, daarvoor de
zen ze terug.

Zoodra ettelijke gemeenten hier in de omgeving
voor de positie geneld worden: *Om naamwoud,
kerkelijke beittingen blijven nu onoverwinnbaar eigen-
dom, ook als zij de voormalig Gereformeerde
kerkenorganisatie onmisbaar en onlosmakelijk aan het
Haagsche kerkverband, dan krijgen Wansweder, Hamum,
Eg, Engwierum, Burum, Driesum, Wouterwoude en
vele andere gemeenten eerst veel vrijheid van gods-
dienst, dan zij nu door *gewetenverkrachting* worden gefor-
terd. Dat deze gemeenten en nog veel meer andere
en *corpi* zich dan losmaken van het Haagsche kerk-
verband—vraag zults hier aan mannen van ervaring,
aan de meest geprovoceerde modernisten zelfs en uit
den mond zal iedereen gelijke geuiten.*

Weldu mag de Staat, het gouvernement, mag
de volksvertegenwoordiging dat alles maar aanzien
alsof hun de vrijheid van godsdienst niet hangt af?
Mag men in zulk een teedere kwestie als deze gewet-
tensvrees dat noglukend aanzien, alsof ons dat niet
aangaat? Zich te verschillen achter uitspraken als:
„ja maar die menschen, die gemeenten, toonen dan
maar weinig van gewetenverkrachting“, mijs een bout
met dan op de Doleerenden, die het wel deeglijk toonen

En dan besluit hij:

„Ik wil de rechterlijke macht niet verdragen van partij-
licht; welnu, een gemeente als Reijsum e. a. zal straks
aan de beurt komen en de goederen van een gehele
gemeente zullen den rijksten burgers ontnomen worden.
Verbeurd verklaard worden, onder heel de gemeente
naar, ontsnakt van haar geweten genoodzaakt werd,
met de Haagsche Synode te breken.“

Nogmaals, ik verdrage de rechterlijke macht niet van
partijlicht; maar als de beschreven wetten van dien
aard zijn, dat de rechter gewetenwettig geopenen wordt
overeenkomstig de vigeerende wetten, zoo de eeuwen-
lang bezeten eigenomsredten te moeten verdragen
de goederen verbeurd verklaren, dan stak wij
voor één van twee, of de rechter mag de wetten niet
meer toepassen, of het geweten der burgers moet zich
laten verdragen. En geen van beide mag bestendig
worden. De Gereformeerde Christenen in Nederland
hadden geen vrijheid van godsdienst in geoordeeld
naar de rechterlijke uitspraken in de kerkelijke proces-
sen *aan* en *mogen* deze geen vrijheid hebben—wij
leggen ons hierbij neer, maar verdragen dan ook ons
protest, en vragen *gilk* een regeling, waarbij zonder
verbeurdverklaring der goederen Gereformeerde ge-
meenten zich ook Gereformeerde kunnen inrichten en
leven, overeenkomstig haar geweten. Wij vragen te-
vens, dat wij ontfangen worden, om langer andere
kerken te *metten* onderhouden naar de tegenwoordige
regeling. Elke kerk onderhoude zichzelf of elke kerk
ontvangt een naar het zielelial geveerdigheid quantum
uit de algemeene kas. Rechtsgelijkheid vragen wij zoo
wel op kerkelijk als schoolterrein.

Van dit laatste dilemma nu aanvaarden wij,
gelijk men weet, alleen den eersten, *niet* den
tweeden term.

In beziddiging ook van de dissentierende
Dienaren, zien wij geen heil.

Onze leuze blijft *disestablishment*!

Mits, en daar streeden we steeds voor, na
kijwing door de Overheid van wat ze histo-
risch schuldig is.

KUYPER.

Officieele berichten uit de Ned. Gerel. kerken.

HASSELT. Ook in de kerk te Hasselt kwam
het door 's Heeren ontfoming tot een begin
van reformatie. Toen bede en vermaan van
onderscheidene broeders om de vrijmaking
der gemeente van de Synodale organisatie
door den kerkeraad eerst met weigering daarna
met stilswijgen beantwoord waren geworden,
kwamen de broeders onder leiding van den
consulent, Ds. Fernhout van Zwartsluis, ter
verkiezing van nieuwe ambtsdragers saam.
Gekozen werden tot ouderlingen de broeders
Gerrit Jan Winkelaar en Albertus Admiraal;
tot diakenen: Hendrik Galenkamp en Jan
Vischer.

Den 8ten Maart werden de gekozenen door
den consulent in hunne ambten bevestigd. On-
middellijk daarna werd door den kerkeraad in
wettige vergadering het besluit genomen dat
voortaan voor de gehele kerk te Hasselt de
bestuursregeling van 1816/52 geneerlei kracht
of geldigheid meer hebben, en de wettige ker-
kenorde van 1619, gelijk voorheen, richtsnoer
voor kerkregering zijn zou.

Lings dezen weg van dit besluit kennis
gevend, verzocht de kerkeraad, dat zijne ge-
meente in de gemeenschap der Nederduitse
Gereformeerde kerken worde opgenomen.

Het adres van den kerkeraad is: den heer
H. Galenkamp te Hasselt.

Namens den kerkeraad,
de consulent
K. FERNHOUT.

Gereombineerde classis Haarlem—Alkmaar.

Aan belanghebbenden wordt bericht, dat
door de classis, bovengenoemd, in hare verga-
dering van 11 Maart jl. de ondergeteekende is
benoemd tot *actuaaris*.

Men wordt dus verzocht, de stukken, hem
aangaande, te zenden aan zijn onderstaand
adres.

Velsen.

P. VERMEULEN.

Zevende gewone vergadering van de Ned.
Ger. Kerken in de classis Arnhem,
Nijmegen, Zultsen, Tiel, en Zaltbom-
mel, gehouden te Arnhem, den 6 Maart
1889.

De voorzitter, Ds. J. M. Stroes van Win-
terswijk, volgens rooster aangewezen, opent de
vergadering. Na het zingen van Ps. 68: 8,
leest hij Jer. 30 en gaat hij voor in het gebed.
Met goedvinden van de vergadering voegt hij
zich Ds. K. W. Vethake als assessor en Hr. J.
Van Ginkel als scriba toe. Blijkens de creden-
tialien, zijn 14 kerken door 25 afgevaardigden
vertegenwoordigd. Na lezing van de notulen
der vorige buitengewone vergadering en toe-
passing van art. 41 D. K., worden de depu-
taten aangewezen, bedoeld bij art. 7—10 van
de classieke huishoudelijke regeling.

De *Gedersche Kerk* wordt als officieel
orgaan des classes aangenomen, met bepaling
de predikbeurten, op de wijze, die wordt vast-
gesteld, en in op te nemen.

Na gehoord te hebben de rapporten der
verschillende deputaten, worden die voor de
classieke conferentie te Middelburg en voor de
broedelijke bijeenkomst, met Ds. F. P. L. C.
van Lingen als zondag nog geconventueerd.

De ingekomen brieven van drie kerken wor-
den, na min of meer uitvoerige bespreking,
gunstig beantwoord. Naar aanleiding van dien
van den kerkeraad van Ophutsden, werden be-
sloten tot voorbereiding van de gevraagde
onderzoeking van den heer C. Pieneman als
oefenaar. In verband hiermede en met de in-
williging van het verzoek van den kerkeraad
te Wageningen tot toelating van den heer N.
Van der Blom als oefenaar in de classes, wordt
aan twee deputaten opgedragen een concept
instructie op te maken, die van verbindende
kracht, zoo voor de tegenwoordige als toe-
komstige oefenaars in de classes zal zijn, nadat
deze haar in een volgende vergadering zal
hebben goedgekeurd.

Op de ingekomen brieven van twee solli-
citanten naar de bediening van classieke oef-
naars moet, om verschillende redenen, afwij-
zend worden beschikt.

Bij de gewone en buitengewone vragen en
antwoorden, is de discussie dikwijls uitvoerig,
en aangenamen, en broederlijken toon.

Raadgewingen en terechtwijzingen worden in
broedelijken zin gegeven.

Het vooruit om de „korte predikationen“ in
te voeren, wordt aangehouden en geeft stof
tot de openbaring van verschillende opvatting
omtrent hare strekking; stichting, onderzoek
naar betwijfelde zuiverheid in de leer of ook
naar den vorm en de schijnmatigheid der pre-
diking.

Wegens het late uur wordt ook de beant-
woording der vraag uitgesteld, of het besluit
wel in orde en zuiver gereformeerd is om
voortaan de examens door de classes Amster-
dam en Rotterdam te doen afnemen.

Na paalgerang, wordt de vergadering ge-
sloten, met dankzegging door Ds. P. C.
Koster.

J. VAN GINKEL, scriba.

Nijmegen, 7 Maart 1889.

De herinnering aan den dood der arme
kerken te *Augustinus* en *Sarhistum* is, Gode
zij dank! niet vruchteloos gebleken. Sedert de
laatste opgave *Herant* 10 Febr. '89) is
voor *pastoriebouw* ingekomen: *Kerkcollecten*
Driebergen f 43.16 en Spijk (Gron.) f 19.
Enige collecten zijn ons nog beloofd daar-
over verbiiden wij ons bij voorbaat.

Mogen wij nog aan de raden van grootere
en rijkere kerken vragen, om, bij de vele ver-
zoeken tot hulp, ons ook slechts een deel der
inzameling voor noodlijdende kerken af te
staan?

Giften: Onder het motto: „Draagt elkanders
lasten“ van twee vrienden te Hilversum f 5;
twee vrienden te Ede (Geld) coup. f 247/2;
eenige vrienden te B. f 10. Door Mr. A. W.
v. B. C. te Ur. gev. in de kerkcoll. f 1. Postum.
Leeuw. 20 bl. post. f 1. Door Ds. J. L. te H.
uit Amst. f 10. Van N. F. S. te R. f 5. Door
G. D. gev. in het armenakje te Ids. en P. v.
A. J. f 25 en N. N. f 25, door Br. E. d.
Vr. te Burum coll. op begr. f 3, en van
vier vrienden f 5.20. Uit catech. bus te Mij-
drecht f 5, en id. te Wilnis f 12.50.

Verzameld bij *breuk* door Br. W. De Jong
van Surh. en volgens aantekening nauwkeu-
rig verantwoord. (De vriendelijke gevers zullen
met gezamenlijke opgave van iedere plaats zeker
wel tevreden zijn.) Te IJst f 12.50, Oosthem

f 6.25, Abbega f 1.90, Folsgara f 1, Nijland
f 5.25, Hartwerd f 0.50, Oosterend f 2, Wom-
mels f 0.50, Cuhaard f 16.25, Longerhouw
f 4.50, Schraard f 1.50, Wons f 17.85 en uit
de catech. bus f 2.50, Oosterbierum f 15.50,
Minnetaga f 4.75, en Berlikum f 2.50.

Door Br. C. W. Folkersma verzameld en
verantwoord als boven, te Jutripp en Hommerts
f 10.50, Langweer f 0.30 en Woudsend f 5.50.
Door Br. J. D. Erdmans te Bolsward
aldaar verzameld volgens lijst bij 19 vrienden
f 17.25; evenzo door Hr. A. Van Ewijk,
Bloemiste, te Utrecht, volgens lijst bij een 160
tal vrienden f 172.05.

Te Aug. zelf nog gev. in de coll. f 0.50,
en nagit bij vorige verzameling f 5; alsook
te Surh. door W. Nieuwenhuis verzameld f 26.
W. N. f 1, N. N. aanvulling f 0.61/8, N. N.
te Surhusterveen f 10.

Vrienden der reformatie, broeders en zus-
ters, die één of ook reeds meermalen uwe
gave hebt afgezonden tot leniging van
onzen nood, ontvang onzen welgemeenden
dank! Wie op de een of andere wijze koste-
loos en met opoffering van tijd het liefdeswerk
der inzameling verrichten of dat steunen, de
Heere vergelde het hun met geestelijke zegening-
nen! Te Utrecht werd inzonderheid een
voorbeeld ter navolging voor grotere kerken
gegeven om met een classieke kerkeraad-
aanbeveling, welke wij gaarne doen toekomen,
gelden te verzamelen.

Nu ontbreekt nog *ruim* f 700. Wie gevoelt
zich opgewekt om te helpen? Mochten alle
Gereformeerden het zalige van het „vrij-
willig geven“ ondervinden, en „den Heere
dienen van hunne goederen“ (verg. I. Kron.
29 en Luk. 8: 3), geene arme kerken zuchten
langer onder schuldenlast.

Namens de kerkeraaden,
W. MAAN, V. D. M.
R. S. ZIJLSTRA, oud te Aug.
S. A. HANNA, te Surh.
Augustinusa, 11 Maart '89.

Buitenland.

Duitsland. De aanstaande verlo-
ving van prinses Alice met den
Russischen kroonprins. Nog iets
over de vervolging der Luther-
schen in Rusland.

Het is een treurig teken des tijds, dat de
gehele Duitse pers, met uitzondering van
de z.g. conservatieve (het meest overeen-
komend met onze anti-revolutionaire) het be-
richt van de aanstaande verlovings van prinses
Alice van Hessen met den Russischen troon-
opvolger met de grootste onverschilligheid me-
deleelt, en dit terwijl daardoor de Evangeli-
sche prinses tot de Grieksche kerk moet over-
gaan. De nieuwe wet voor het keizerlijk huis
gedoegt niet, dat de keizerin tot een andere
dan de Grieksche kerk behoort, terwijl de ge-
malinnen der grootvorsten tot andere kerkge-
nootschappen kunnen behooren.

Just in een tijd, nu de Evang. Lutherse
kerk in Rusland zoozeer in haar vrije ont-
wikkeling door de Russische regering be-
lemmerd wordt, is het voor de Evangelischen,
die nog hunne kerk liefhebben, smartelijk te
moeten aanzien, dat een Duitse prinses, om
als keizerin van Rusland te kunnen gellidigd
worden, tot de Grieksche kerk, de onderdruk-
ter der Lutherse in de Oostree-provincien,
zal overgaan.

Wellicht hoopt men, dat door het huwelij-
k van een Duitse prinses met den aanstaanden
Russischen alleenheerscher, de verhouding tus-
schen Duitsland en Rusland zoo zal blijven,
dat het niet tot den gevreesden geweldigen
oorlog tusschen beide kolossale rijken komt.
Het bekende: „Paris is wel een miswaard“,
wordt dan opnieuw in toepassing gebracht;
maar dit zal even heilloos voor vorst en volk
blijken, als het voor Hendrik van Navarre en
Frankrijk geweest is. Ach, wat wordt er door
vorsten en volken bitter weinig rekening ge-
houden met den Heere van hemel en van aarde,
die zijne soevereiniteit handhaaft, al woeden
de heidenen en al bedenken de volken ijdel-
heid!

De Duitschers aan de Oostzee, die aan
hun Evangelische kerk vasthouden, hebben
het hoe lang hoe harder te verduren. De
procureur der Heilige Synode sprak toch
onlangs onoverhoel uit, gelijk wij in ons blad
mededeelden, dat er in Rusland wel vrijheid
van godsdienst gegeven werd, maar dat men
de onderscheidene kerken niet kon toestaan,
om naar hartelust propaganda te maken voor
hare belijdenissen.

Daar de pers een machtig propaganda-
middel is, zoekt de Russische overheid de
Lutherse bladen zooveel in den weg te
werpen, dat zij niet meer kunnen blijven be-
staan. Zoo is onlangs een blad als de *Rigaer
Zetting*, ofschoon het onder de strengste cen-
sura staat, d. w. z. schoon datgene, wat in
haar gedrukt zal worden, eerst aan het oordeel
van de lasthebbers der regering moet onder-
werpen, gestraft met het verbot om in acht
maanden geen advertenties op te nemen, om-
dat men voorgeeft, dat het blad de voor-
schriften der censuur overtredt heeft.

Dat een blad daarmede moet ten gronde
gaan, spreekt vanzelf. De dagbladspreken kan
zonder advertenties niet leven en wat verhin-
dert het gouvernement om telkens opnieuw
deze straf te herhalen, totdat de uitgave moet
worden gestaakt? Zoo zal men het van liever-
lede gedaan krijgen, dat de Duitsch-Baltische
bladen verdwijnen, zonder dat door een kei-
zerlijk decreet hunne opheffing wordt bevolen;
men dwingt de bolwerken van den Duit-
sch-Lutherse geest om zich uit gebrek aan
leeftocht over te geven, terwijl dan alleen die
bladen in leven blijven die de regering wen-
schen te helpen in het Russificeeren der
Duitsch-Lutherse bevolking.

Frankrijk. Triomf der Evangeli-
sche partij te Parijs. Een belang-
rijk protest.

De z.g. evangelische partij heeft bij den
jongsten strijd bij de kerkelijke stembus te Parijs
de overwinning behaald. Een achttal jaren ge-
leden wisten de liberalen te bewerkten, dat
de regering de kerk van Parijs in parochien ver-
deelde, welke ieder hun eigen predikanten
en kerkeraaden zouden hebben, in de hoop, dat
dan in enkele deelen van de uiteengedrukte
kerk het liberalisme zou triumpheeren. Doch op
den duur heeft deze inroeping van den sterken
arm geen heil aan de liberale partij gebracht.
Immers zelfs in de parochie, de *Oratoire* genaamd,
die de liberalen door hunne tegenstanders ge-
slagen. Of men al van liberale zijde zegt, dat

de wind tegenwoordig uit een autoritaire hoek
waait, of men wijst op de groote gematigdheid
van de orthodoxe partij, die vroeger in de
Oratoire bovengedreef; of men de leiders der
orthodoxe ook „drijverij“ verwijt; het feit is
niet te loochenen: het liberalisme werd met
grote inderheid van stemmen geslagen.

Toen de bekende welsprekende, maar mo-
derne prediker Athanas Coquerel, fils, niet tot
hulprediker door het consistorium van Parijs
herbeno